

KUNGL. UNIVERSITETETS BIBLIOTEK

UPPSALA

Landsmålsarkivet

11331

Gotland

Näsön

11331

Rosenqvist, Lars, 1938.

Lars ä ULM:s fågel. 1887 Humleodling och
brygd.

44 bl. 4°

Gruskat
Henric Gustafsson

K. L. M. N. 87

Humleodling och brygga.I Humleodling.

1 Humle Humblå häitar de jär
 bär oss; vör skall ta u sätt mer några
 humballrötter, som ja fikke haime mer
 mi i går, vör kan lätkrät odlå så
 mit humblå sätt de räkter till
 hänsaldå, för oss själva manar
 ja, iblant står de int till u ja kaupå,
 volains skall vör gärå när vör skall
 sätt is sortnar, de fikke ja besterung
 um i går; vör skall fytt ta u gödd
 pa a bit, som a staur träigards sang,
 u så skall vör skaff flat stam
 u di skall sättas mer i jardi pa brant,

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÅR

Fogl. M 87

2. Tån stycket inotsi pa kant, me a
 lät räum imellum sätt a portai
 roiter far räum mitlum stainer,
 för mitlum stainer, skall röitnar
 sättas mer sätt all fär röitar kummar
 mer i jardi, ~~men di int bläv sättmä~~
~~ai a sän klämna, män di skall int~~
 kläm mä ihop, män di skall ha a
 någlund skap lit räum, umn int sötter
 stän pa säidar, u sötter dain pa de
 väisa, da spraidar di äntsi, u da
 bläv de int någ ar dum: u när
 di sen kummar upp satti bläv
 gröna u gynnar bläi blador pa
 da sättas stakar mer i jardi, u
 sanna de huggas ungröimar u
 kvistas, u skaläs barken av, grävtaiken

Yrunga Tollen
 St. Yrunga

3. Så där en träi tum igimom u lali hanga,
 får fem ärrar, di sättas en staka² bär
 var sannar klung vöitar, u sen så
 vätar humblårankar upp u spinnar
 si ikring stakar, därförå så far stakar
 sättas i jordi på så väis attu tar en
 järstaur u gör hul me, u så stann⁴ jämspetu
 staken ner bra sätter kummoner till
 sta riktut säkat, de har händt att
 humblågarden, som de kallas, har blast
 ikring just närrer har blitt ävtråtar
 u stakar har vart gräv som larä² (läret)
 av rankar, u humblu hadd gynnnt
 u flaugpa som kallingar sägda i
 "Humblu har gynnnt mä u flaugpa,"⁴ var
 humblu gynnnt sönnäs på rankar, u
 just da kund de händö att de komer

4

Storm n kastad alltihop yvar ändå,
 sånt har händt, för int så mang ar
 sinä blasten ritet vakkar humbäll-
 gard yvar ändå, int staur bit järfrav
 ja sag för äidallan dagen ätter, där
 var mit humblå som gitte förlorv,
 bonde sjätvar to skuldi nasi för
 han sägdä attu hadd stat mer stakar
 för däbit, n så tykkte att humblögarden
 lag så på le sättn hadd vält ingu 7 lä
 nöd, n på all de är som di hadd hatt
 humblå så hadd allri någ händt, män
 så blasten orkan n; en humbälgard #bläste han
 skall antäggas där som de jär le
 n sol på sudarsäiden är a häns ätter
 byggning, ätter le ar någ träi, gränbäkte,
 de jär mit mycket me vädar, trykde n

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Frgl. M 87

5

Frustr jär u skadlitt för humblä, han skall
vattnäs bra till gynnme, humblärankar
di kund bläi mang farnnar lengä, di växt
så tet pa stakar sött, di (stakar) int söntas:

2. Beteckningar för humbläranka: humbläranka
humblätug; rankar vörvläd u fletsu pa
mang oläite väis u gick i spöralar u
fletsu hundratald gangar kring stakar:
han stand^d de var sämn som int slingrädse^{hanstän}
kring stakⁿ, u sämn de skar di bort för
de bläi ing humbläkottar pa, humbläkottar,
de jär staur^{gr} kottar pa humblä i är; di
sävr änt som gränⁿ kunnningar, sämn kottar
som vätar pa gränar, staur u fylkna, de
har alltut vart skilt nä pa humblä, en
dail jär int så stak^{ru}, somⁿ annan
sart, sött sumt jär min^{da} u sumt jär störrä.

6. Till hänsbeho, bräntet någor ar odla humblå,
 de vill säg så milt som di nytt för ägordail:
 män anme fins de böindar som har
 net staur humblågardar u kävror ikrung
 um haustar u sälar till sann som int har
 någä, u till handallsbeder bräntetti säl till
 förr män när tar di häit baler fran änt-
 landi: ja vist förritänd^r som di bärr
 sätt ner a par rötter i jardi bär u träi
 så fikela rankar väx upp sangs träia
 bast viddä, de blai alltut hänsaldshumblå:

3 Humblågard? de var alltut någor i gran-
 tagä som hadd så pass me humblå
 sätti kund dail nässi, ällar så daild di
 pa röttnar u sirä så fikela di humblå
 okraupnäs, humblur var int så döisar ^{oköjandes}
 förr, som nä, nä näiger di int häimhumblå:
 "någer sig... med"

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Fngl. M 87

27.

Däim som var räk u förnögnä di
 hadd alltut störst humblägärder, av fätti-
 folki fikk u int säi mik humblä:
 för int bryggäd di så tätt, för däim 4 ofta
 täidus fätti-mänskar, di arbetad änt
 väi böndnar, u da fikk di mat. u drickä,
 di fikk int mik mair hällar, sätt
 dan mindar bemedlädä klassen, um
 di hadd någä sä bräukt di ha någ
 träi, fär stakar, u de kund bläiset
 mikä iblant, yvar hänsbeho, sätti kund
 hjälpmägn, blägt ällar bekantä, me någ
 läita; män par staurar gard u mik
 mänskar där gik de till mik me
 bad öl u svaldrickä, öl till hälgar
 u öl um summan i sataidn u skärningi
 u annas me, för drukk byttu skudd häng

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Frgl. M 87

8. Pa löivä, för sumbli atminsta: 7 mazen
 u pa sändar staur gardar, bräukit de odla
 mit humblä, di hadd sätti sällä, pa
 marken, pa sändarvåum i grädlingbo 4 markenaden
 där sällä mit humblä föv i mäs
 bandagar; de varu fins mit int
 pa markerplassar nä för täckn;
 Humblä stakar var ar ungar tallskog
 sam vör kallar för unggrovinar, u
 di skudd var lagom grävä u a lagom
 längel, di skudd kvistäs ar, u så skudd
 att bark skatäs ar, sätti blai stet u
 jäinä, så värtäs di i storändan u
 så a hul i jardi me janstaur,
 di skudd säkat i jardi, sätti int
 blast ikring, för de blai staur skada;
 pa a sänt storr bondställa kunnä ha änd nyttill

9. Yvan hundra stakar, mor sår att ha
 har vart me u plukt kumblå i alskä (Alskog)
 u di hadd hundra femti stakar; han
 bonde där, han har ännu bräckt u
 kum kärnäs jär äut pa när, me kum-
 blå um haustar, i septämbar bräckt
 di plukt kumblå, katar bräckt ta
 mer stängnar u iblant hjälptas di at
 sätti fökte skilt av, di bräckt ha någon ^{4) arbeta} ^{5) färst}
 till hjälpr, dänn som hadd nitä:
 ja har set kumblå-gardar som di
 läggd hundra femti man, u de
 bräckt räkte a vika, de var i de för-
 lövade landet, uppe läng me Kudsarfloden:
 me de hävar int häit:
 pa haustn bräckt di byll järdi me ^{4) löjja}
 kaln ättar grän räisa, till äkt för byll pa vintar.

10.

Pär humblägård, de var när di bylld
 jardi, de to di bort pa ladingar u
 så sair di kring i jardi, sätt int ograsa
 skudd fa någer Trivnåd, u när humbler
 kom pa traven me växa, da fikk o-
 grasa svo u ga hain igån, för da Trivnåda
 var de humbler som radad väkta,
 åtminsta så langt humblägård
 räkktä: Men de var någer som laigdä,
 till plukkä så fikk di mat u dritkä
 men slant, de var oläikä, men så
 fikk di alltutn nävå u tan me,
 är humbler, när de int var allt
 för snält bond folk, så kunde o hjäl-
 raiidä fa humblä, sätt ha int behövd
 u kaup mär till sitt hänsald för ära:
 till lägg humblägård, de to en som skudd vitä
 lainsu gärdä:

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Frgl. M 87

11. Blur förvarades humlen: när de pluckit
 av humlen da pluckit di fyot äin bunkra²
 u så håddi neru ai sätkar, för de mästa¹
 sa braiddi antu pa laknar eller någä²
 sättu fikke torra, varu int ritent torrar
 så kunde handsi etu vidd mygläs u
 de fikke int alls stre, för myglu humle²
 dæugd till int någä, humbälrankar²
 attar di hadd plucke dumu ræina, da
 to da u braid ant dum pa humblälönda,
 för till hjälpe till u talet järdi för vintar-
 kyldi: de jär så förmu att någru
 hadd fleta, allar spinnä i hop humblä-
 rankar till stäntesar:) o' l' omma
 humlen såddas pa marku u i stænar,
 iblant gibben böitesvåg mot någ am slags
 föida eller någä i prästr skudd täint av humlen:

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR
Fagl. M 87

192
11. Maltberedning.

4. Malt andra beteckningar för malt:
 Storläikän av malt kom ann på va
 staurar brygger skudd vara, som till
 jant u sletkalgillda, da bränkt di ^{1/2} Håttaröl
 brygg på a haktunnå malt annas var
 de ättar som hänsaktdi var staur till,
 till jant öl, u sletkalöl, bränkt bond =
 kallingar räkknå, me a spann öl lammö (vort)
 av var kappå malt: de var skiltnå
 på är för kånå till vaxå, var de
 a gutt är u kånå u sedi fikke n
 bra vaxt, u blai bra mogå da
 blai de räiket u gutt malt, som gav
 mair u gutt drikka, därimot var de
 är som jar nemäst bái i fjord summer

14. Mang som bryggdäfra träi, ällar fär kappar
malt, till vanlit drikkå i häimä u till ha
mässu till strand, stranddrikkå:
um int hänsaldä var så stänt, så behövdäs
int länun blandäs änt så mikä, u pa så
väis blai de ret gutt drikkå æn fär
kappar malt: män i a bondhänsald
me mang män skar så bryggdi mest
pa en laup malt, at gangu.

5. Beteckningar för korn arsett att mättes:
De var vanlit till ta av bäst kornkögän,
till de som skudd var till malt, för
bätter kännä var, bätter malt blai de,
känn som skall var till malt: (maltkän):
sum bli hadd för vanä, att di to bland-
sed till mält pa, oläkar smak, u en
dail hadd för vanä att di bryggd ingu

15. Gang me mindaror di skudd ha äi a
 kappa rygmat: rygmat² gavn moikar
 färg pa drukt^u, mörkbräun^u färg u
 sä blai drukt^u stark u go: sunbli män-
 skar sätt a fastit varda pa rygdrukt^u,
 di vidd ha de till att rygdrukt^u int
 bli så fört säur: ja. Så risuner de
 gamla, dan täid^u ja var ban, u sork
 Mätta: sla känn i vatten, u fa de i
 bunk^u u mätta pa könn: de gynnar
 gro, de gynnar uddri, i bunkän: 4 i hög

8. För kännas beredning till malt:

- a) Fyrt, vörz skall ta u sla fram i vatten
 i dag, ga dan me lina, johan, uppa
 lufta, u mel^u ai träi bau par känn^u mat
 u så går ifärdutt, de staur maishnings-
 bunn^u, för dannu jär lagun för a haktunnä:
 (- karet)

16. Iss gangar skall vörn målt på tråi langjar,
 varör² har bjärt ner kånna²; män de⁴ närni
 var sant ta de staur bryggkränku, u
 sätt änt under bryggarkåus-gavlur, u sätt
 staur mäisk bunni där på, så hartu
 färdutt johan. när du kummar ner
 me kånnsäktån, män du hart bäst u
 ga tån gangar, de bläv för mik i en säkt:
 u närör fat kånna² i bunni så bjär
 på några sprann vatten, u ska på
 sätt de gar yvar kånna² gilt, u de
 sma kånna² u särnt släim⁴ (lost som⁴ egn. = släim²)
 flautar upp, de tart dan häisu linä
 u fläitar⁴ av, de kanotta kart änt till⁴ släimmas
 hysis um du vitt, de jär int ann, änn
 någ för änter kånna² (släimä)
 hysis kan ha de till rest u spark äi:
 4, arula

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR
Fgl. M 87

17. ja glämt u sägdi lina² att du skudd läggn
kvast ättar a sorts viska för tapphula
sätt int kärna minnar änt, när du
skatt tapp vattna² av, ja män de vist
ja av mi själv, sätt de hadd ja johan
ättar a viska, somn jämt kund hadd i
närn, u där har ja läggd mer mitt
för tapper, ättar hula, ja jar int så dom
för ja har vart me u set förr leins de
gikk till, u sta kärn i stup:

De jar träi dygn i dag sen vör slo
kärn i vatten, nå tar vör strax pa
morgn, u lättar vattna² rinn av, så
far er hjälps at u bjär upp de pa
bryggkranslufta, för vör brändar alltut
lägg mattbunkar där, sambli lägga
inn pa stänlufta²⁴ men de har ja alldrig vitt de äntä

Stuglösten

velat

18.

Pa stänkuffta kann bliä för varmt iblant,
 u da gar de fort för mattbunkan till mygläs:
 närär bjärar upp de så sta de pa
 en hög, u när de har fot ligg så, till
 ättar middagen, män de var så ett när
 du hart tat tappu ör bunni så lätt
 rinu av, så bjärar dan upp de johan,
 er kan hjälps at u så sta de pa en
 hög, u så far de ligg till kvällen,
 u da skall ja kum upp u hjälpe till,
 u säg beskrening, lains ja vill ha de:
 nå läggar vör mattbunkan, (ramnä
 kann fot för ättar läggas, sätta kum mor
 till sä änt som n gamblä världens stän-
 bunka): nå braidar vör änt högn,
 u dängar ihopu me skopu, de skall
 bankäs u pakksäs sätte bliär hart, u så

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Fngl. M 87

19. Skall vörre lag så attu blair jammnar u
 bra läggdar, när jär de varmt i väder=
 lätku, da laggar vörre läit tyunnar, när ⁴Stumme
 du stikker fingrar läit ner i bunku,
 da skallu ha tjokklätku till knokku mitt-
 pa langstangi, annas när de jär kallt
 da stötku var läit tjokkara, till uppäst
 knokku, ättar gittit fingras längd; u när
 mattbunku jär färduläggdar da tar
 vörre u lytkar me någ gamblä stopp = ⁴Thäljer den
 tälkar, däim som hängar där pa hand-
 vaglu, de jär någ tälkar, som vörre int ⁴Stäcken
 nyttar till någ annä änn, till byll matt-
 bunku me, u så skall vörre byll bra
 sättu kan kum till ga änt jämt u bra:
 um de jär varmt i luftu så brätkar
 de kum ga änt pa träi dygn, män

20

När de jär kallt så kan de ta a vika,
 u blant när de jär kallt så kan vörn
 fa sno bunkar pa så väis att vörn
 tar bitväis av bunkar u vändar
 de säidn immat, som var äntat för
 um int konn springar jämt allihop
 da går vörn så, de jär mitk noگا me,
 till fa malta¹ sytt u gott, u för de, så skall
 all kamm ~~springa~~ springa, de skall gym
 växa: när de har lige bunk i träi dygg
 da vändar vörn pa mattbunkar, lätkväl
 för de jär mang konn uppa u pa säi-
 dar som int har springa u da lagar vörn
 så att di kummar inäi, u så far de ligg
 så a dygg, allar sä: u (sänn) sinä så
 tar vörn u pluckar sundarn, skillan
 at, bro² änt all knobbar, bro änt mattbunkar

¹) gnuggat

21. b) Bastånå me kōlnå äi, a sorte häns u
 däråi var byggtsi en varmugn som
 di kalld för galtt han liknåd en stauror
 galt, man han hadd ing bain u iställ
 för tarmar äi läivå så hadd issen
 äld in u värtas, u pa säidar av galtt
 var gertsiss⁴ lavå u däråi tortel di ^{1/2} "gjort sig en"
 matt, de var byggtsi som kōlnå me = gjort en
 falar⁴ i buttn, falkōlnar som di kalldär, ^{1/2} gamla bräder
 annas bräukt någ var av böindner
 ha kōlnå i bryggarkänna a läit äldhol
 i bryggspäiser, u själse kōlnu var så
 instälent⁴ attu skudd (annas) ^{1/2} matta (skäit)
 fran bryggarsluftå, sla pa de, u ta av de
 u mittum äldhulå u luftå där var galttens
 lägn u pa hans ryggn där var kōlnu:
 u ha var bygg som en lavå i me bredar pa all fair
 säidar i

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR
Fogl. M 87

22. När vörn har fat de pa kölnu (män
 de skall ligga pa lufta i träi dygn u
 roisäs iblant, u så pa kölnu) da skall de
 äldas läta, var ättarmiddag me malta
 ättroirt. (ättroirt) de skall int var
 mit äld till gym me. (björtevid föränta
 bark u nevar var, u jör bäst till kölnävid):
 u pa kvällen lägger vörn ihop de gitt
 u hyllar pa nag tälkar u mest morgu
 roisäs de änt u pa ättarmiddagu
 läggas de läit äld, u så går vörn pa
 sam väis fyrt träi dygni u sinä
 så äldar vörn varanv dag, män
 int för mitä, längarn kann tän änt
 me malta pa kölnu söitarä blai motta:
 när de blai torrt da släpptas malta ner
 pa galte, föränt mäns vörn äldar da.

4/32 dan

*1/11 "tänja"

23. Ligger malla på kölnafalar, bredar som jär
gård så att di passar samer botten u så jär
de som di kallas falas burnä full av kul
lagum för n trättum späik, som vörn bräukit
nyttill putit huli upp, me för ätter malla
har kunn av, da jär hular tetä u da
te vörren späik u kånst upp^{dum} me;
skär vörn mältar häim i kölnu,
som vörn har i bryggarkånse där
jär a kul som älden laggas, kölnakula,
c) Förr i taiden så hadd mästr all mænskar
a handkvänn u där bräukit vörn mal
malt, atminstu för mindar hänsald,
u pa sånn handkvännar malddi
bröifoidä me för itaiden, u där kunnddi
fa de laims di viddä, gräft ätter fänt,
malt skall int var fäim malä :

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR
Frgl. M 87

24. De jär så dags att vör skall mal malt
 för vör skall bryggä för vör jär drikk-
 bausä, di kund sag iblant kum u hjälpe
 mi u krossundar läit matt, a par kappers.
 de räcker till o hänsald: De där sma
 alar¹ u allt avfall som bläir pa kuttu ^{1/2} grodter
 av kölm, de sälle vör ör ifall de
 fins något kām äi, dann brätu kaller
 di för fjän¹, malt fjän, sla de pa ^{1/2} ij gotl.
 saphakter, de jär tin ingu nytta:

III. Malt-drycker.

8. Drikkä, swag drikkä: Öl, de fystu
 bärt av lännu; när di skudd brygg
 Öl, da fikk di lug u ta dugtut me
 malt, u så räcke råd di a spann öl,
 ätter var kappä malt: Sæxtu kappar malt sæxtu spöl

25. Öh, bäst dricku, en tar maltut drikkä, u
 någ sänn namn bräckt di gi de, de var
 gammal gubbä som gick jär i sknar
 u såld blöigas pinnar¹ u timbarmans² - ³Ulyertopennar
 pinnar u andra pinnar me bräcktä
 sägä, han kom in på a bondställa,
 som vor sat u gård bändent, de var ⁴Medon
 ännu at hälgtaidn; så sägdn, smiss-
 mor ta u gi gubbn en tar maltut drikkä
 idag, maltut skall de vara sägd smissmor,
 ja skräd gubbrakkan, tapp ar de
 tunnu som svart katt u sitar på:
 han vidd på a stapp öl, u de fikken u:
 Öl var int vardags-drikkä prässäis,
 de varn sännar sort i så väg att de
 int ränsäddä, män släkt för täst
 bättarn ötä, dän sorten var svag drikkä;

26. Fyrt några spann lön va, tos försi självt
 till öl, ällar bättre dricka, älä kunddi som
 vidda, drikkisi så drukkna pa, sötti int
 kund vridsi, män soag driktu var int
 slätk ha släkt för täst, u nyttos pa leoräi
 i måltävlar, u till ta me änt i arbetä,
 u till strand, drikk bytta full av drikka:
 föri tända när de int var så allmänt
 bränkelit me krappi, da byggdi mäir
 me öl, för de fikk laigfolk, u tjänrar,
 till autudag, mässi änt i akror, u så
 läit grävbrakä u smör, män de var pa
 mang ställar som di int fikk någ av
 älä förru de hannt u bläi gammält u
 säurt, de var för di int skudd drikk
 så mikä, de kund bläi så säurt u
 starkt satte giktk änt ginnum nosar: när
 drakte de:

4 "merafton"

27

Symbli kalld swagdrickka för spais drickka
 drickka till, drikk till när di spaisdä de
 var sumt som sägdä, t.x. dän transt
 gän kalld till goar u spais middag bär
 uss. i dag, de jär nå så rang middagen:
 vör brukar spais klutken tall, prässais:
 spais drickka, spaisöl, någ som int
 var så starkt som vantit öl, u lät
 vattar än vantit swaldrickka:
 Symbli brukit swaldrickka, u annas
 sagddi, swagdrickka, u spais drickka:
 de jär de samä me spaisbröi, de har
 fat namn ättar mättiddu (spaisä):
 um någn kom inn till sindrä i gardä Lindarve
 u bad um a stapp drickka, så swaddi.
 jantill, vör jär drikklausä vör
 skall bygg i margä, u så kallt di

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Frgl. M 87

28. Pa, u svar folk i flair år, u till släut så
 blai de ätt yvar stav, far sag som sindar,
 kâkingar, skatt brygg i marga; di kund
 int hitt pa någ bättar, för sindre ve (sindra)
 i garda de ligger så nang vagn, satte
 var bärr till stäig av vagnen u så pa
 trappi, u vann ganas så var de läik
 händutt, u di fikk int går någ ann
 änn till ränn u tappi drötk ai dagu
 lang. någ annä kund di väl ha till gära:
 9. Kallas drötkä, stet kalsöl, iss var gutt
 stet kals drötkä, de var rändutt knastar
 till drötkä, ja tror de slar i skallen;
 skalle har ingu nöd, märrn harä
 pa hända, de kaisarsi: gravöl
 till begravnäsä kallas, u gäsbudsöl
 eller öl som skudd var till gästabud, (kallas):

29.

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938
GOTL. NÄR
Fgl. M 87

Joulöl, bansöl, öl till bandop, sambli
gård hapti kallas, när de skedd ha
atminsta fyra födingen, män då åtändä,
u väändä, da brukit int kallasä
blai så väidlyftut, far ällar mot
bar ugn till Lopa u löide som int ^{1) tjänstfolket}
var so gamla pa stalla, u int gärt
tjänst förr, di fikke däug till faddrar:
fätt bansöla, de skälnd²⁾ av, u blai ^{3) blev avdopt}
tynnar för var gang:

10. Svagdricka, tunn dricka, öla jäsar
annu, dricku jär int jäst, de vill
int jäsa, vör far värmen jästaur
raudnäs⁴⁾ u kär mer i dricke tunnu, ^{4) vöd födande}
så skak vör fa de jäst u färdutt
till morgdagu: mestöl, svagdricka
tunn dricka: smöt kvällen u tannu

30.

Var ar run ni da bräutit vör ta u da
 a par sprann vatten pa rostu u sätt tappu
 ar, så fikle de sta u taigä ryvar natu,
 de kalldär ättarläckkar, um de jär räun
 pa svaldrickkärä, da slar vör ännu
 pa iss ättarläckkar, sla pa sätt kärä
 blaur fullt, så fram de änd rätkk läitä,
 de jär aldri ann änn bygg för jämn:
 När de var mit kallt um vintan,
 da bräutit di koke upp öl, um di hadde;
 annas koktas de upp vanlit svaldrickkärä
 u slo äin tar mjölle äi kok kait drickkärä
 u kallde för ölust de var gutt för, för
 köitning: nå jär drickan, jäst, ta u sprund
 till kärä bra, lägger gammall dok under duk
 sprundä, u slo äi sprundä bra u så
 röir ihopu daig ar raggmjöl u vattu,

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Frgl. M 87

36. Så ta där daigen u klabb ikring sprundä
 sätte bläir tet, så gärdde bäi ältunnor
 som skudd sta u int rörsäs, som jantäl
 u säunt, som skudd gäimäs till hällg ällar
 kalas, män tet till sprundä dagar ättar
 di hadd bryggä, de gärdde jämtill iblant
 to di a stykke papper u laggd under
 u så dräiv di äi de, för lains di
 snikkärd u säildä så fökk di de allri
 ritut tet: um de fökk sta äutu
 bläi till sprundä, da jäst drätku
 av si is bläi flat, (avskälvi) u säur:
 vortän, som vör kallor för lannä,
 de jär drätku för en de har kam
 jäst ai, öjäst lannä, Ö lannä,
 u lannä för tunn drätkä, för
 sval drätkä, all daglit drätkä:

32.11.

Beteckningar för svagt (tunt dalt) (öl)
De var vår skvalla, de öla de
kan var femtu anar attar mark
de jar självsäurt, län nu har
bräidsi, de kund hand iblant att
länna säer nåd i baljar förra ha
kom pa kára, lännu hadd bräidsi,
u blitt själv säur, de blai int neg
gutt drikka, iblant var sänt dairás
fäil som skäit um baljar di var
int raiugård som di skudd vara,
u när lännu, u drikku gynn tränglä
så, da tutt de förra drikku blai änt: "täte" "gröje"
drikki, u förra di vist öd av
så var kára fäult u när drikku
blai kárfäult da daugd ha till jamt
int någa, u kára förtört, de aind som

33. Hjälp²ta de var um di kund stamp k²ra
me haln, u så s²tt ald ai haln,
de v²rtt var till fa äld i haln^u inni
k²ra, för de vidd aldri brinn², de fatt³
luft: de var de sam botmedla, me br²nn a²na:
19. Betäckningar för starkt dricka Ö:
starkt ö, iss² de var ret knastar
till ö, ja tror, de slar i skalku, de jär
b²st till pass² annas ~~annas~~ tar² +Norman
lj²ai ligg²na² ai na hör²na:
33. Färskt u g²tt ö, de var lagum b²skt,
lagum me humbl²a ja, ja fiktes² tar
inn b²ai astukais², de var så humbl²a
b²skt u starkt, s²tt de var m²str
omv²glitt till dricka, män ha sägd
att så skall skalar ha de, de skall
var s²tti b²rr star u blakkar², da jär de bra:
+Blindar

34.

Nå jär dritken slaut, de jär bår jästi,
 iss de har stat inn yvar nati, de
 jär så av skäl nå u flatt, de kann
 ingn dritke de sta de i gräis spanna:
 nå jär d dritken så saur sött nå kann
 ingn dritken na

14 Brygga, Bryggå, ta u brygg sött
 vör för dritke igann:

de som kunnar fram när brygger
 de jär lännu, dritkestännå som
 skall bli dritke av: vör har
 int tid till bryggå, jäst nå på
 någon dag, vör för ta u går i
 kårå, som sembli sår, kok upp
 vatten u håll särap ai u kok
 låter när humblå; å hand full av humblå:
 u låit jäst u nest dag var dritken færd:

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÅR
Fogl. M 87

35. En sorts nödfalls drickea: iss järn sorts
brygging man de gar fortarå till fa
drickea, hållst närst hadd brättnum:

15. Brygg u bryggan, ga dan äut u kait
ätar bryggan, forren du sätter di till bors:
jasa er bryggar i dag, ja vör kom
till ta ihop me bryggå, de jar int
gutt u var äutu drickea, atminsta
jar bai uss, för skalar di hängar
me nasar i drikkansu för järn
u vörst jar de när vör jar drickes=
lauså: u väis daim till vattspanna,
de sår obonden att haus far vakt
jain baimi i vatter, sett de jar väl
int till drickea, manar u.

16. Bryggingi försigitt i bryggarkauså,
u a sant har finnas jar at i all taid:

36. 17. De var som di kōket uppe vatten, u håll
 Sörup äi, u koker läuten när humblä², u läit
 jäst, u så blai de set gutt drikkä², när de
 int var någ annä², drikkä da var de, de bräta:

18 Mäsk: Sen de har varit kokhitt vatten
 allar som di nytt förri tänd² utslag
 som sto u taigda² pa malla² till dass² "49207"
 att allt som daugd till någä, u de som
 var i gann i bunn de kallda² för mast²
 bryggmast, örtäig² malt, "urlakat, utsmet"

19. a. Mäskbunn, de var vanlit u de går
 di ännu så när di har tat malt i
 minder baljar da syftar² di malla² "49208"
 me kokhitt vatten u så rörar di
 u arbetar me a slagä sätt malla²
 blair fektut u så byllar di pa baljar
 me någ kledar, för änger far int ga sin väg.

37.

De gåräs så för di har försi att de blair syft
 av till sla hitt vatten pa orån int mitkä
 de sår namná (syft melta) stänkpa de,
 u så när de siktut bra, att de blair
 fuktut alltihop, u så byll de bra, sitta
 int fiska äng bort autu blai därre jär,
 änger jär sötkaiti, bränkatti sägä:
 gå för bid um ärsäkt, män de
 var kall vatta som di syftar melta
 me u int varmt, så sår mor:

b. Bryggkättl, bryggasgröita, som
 di kocht lämme ai:

c. bryggbeprar haitar de bitar som läg-
 gas undar pa buttn i brygg bunni
 u så lait haln därpa, rost hallm,
 u a viska för tappmälä, ällar kanikkä,
 u sen så hållas de syftnä melta därpa;

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÅR

Frgl. M 87

38. Så jar gröten full av ainlag, som di
 häisar pa matta, u lättar sta a stund
 så lossar di pa tappen a läiti grand,
 u lättar lännu gynn u rinna ai a
 dalja som star undar, u så kum-
 mar bäst lännu fyst så milt som
 di hadd gärt beräkning pa, u
 så to di någ spann länna u
 slo ai a gröta, kok humbla, för
 i de lännu som skudd kokas, där
 lägddi humbla u så fikke de kokas
 a go stund, sen så hästli ör de ör
 gröten u ai a spann u bar aut pa
 garden u slo i lännbäljar som sto
 aut till svalna, när humblan
 kom ai da kalldas de för vort, man
 för aut var de länna, ser mor:

39. d) Mair di kōkt lamm, bättar blai ölä,
 stain, en raudnäs gra stain som
 di laggd ner i lamm, um de var
 kallt, u var trangt till jäsä:
 de var bra humblä starkit iss drikkäi;
 de var andtligt go lammä, ja, ja lättna
 kōk um mang gangar, u da bräukar
 lamm blai go, ja bräukar vill ha
 na sätt lappar fastnar ihop när
 drickar mä: u så nyttar ja alltut
 de bäst humblä tupper, atminstu
 till hållgryggar u till ölä:
 e) jästning: di sätt upp jäst, sätt ha
 fikke laiv, ha gynnar nä köv passi,
 iblant bräukt källingar rann i gram=
 lagä u bid var andrä um jäst,
 förr var de hainjäst, jäst som var

40. Pa butten av drikkarä när drikten var
 slävt, vör skalk ta u skylt av drikkarä
 i dag, går där de, stäivä, män ta
 bra varäpa gärdi, du vait va gärdi jäst
 bränken jär, ja ha star pa läil vora
 i bryggjarhänsä, ja, na pa summan
 man nu vintan bränkar ja ställ-
 inna i skaffarä, för jästi far
 int prausä, för de dängar ha till int-
 näga, iblant kunde ge äutri me
 gärd, ällor jäst, u da var de till u
 knöit väitar pöandok u gi si
 av u säi nu de gick till ja näg
 jäst, di bränkt sag sä: där taidi,
 fans de int näg jäst till ja kaupä,
 man de gick lätkä bra för de;
 bad till bakning u bryggning, var de int

41.

Någ ann änn druktjesjäst, koinjäst, som di
 kalldde, u nå har druktju gynt jäsa, ha
 jar väit, de pratar i kära, de härs att
 ha jäsar, de puttrar i kära, de jar döina (dyna, skumlag)
 pa öltunnu u humblä axi gynnas
 flaut upp, u pa ättar middagen nrot
 kvällen skall rose ta u sprund
 till de, sätte int far jar avsi, de jar
 gutt nå, de jar ja sakar pa, samt
 gutt matt u riktut fäinar humblä,
 av de bäst humblä axi, ja kund fa
 talä äi: de var lagum täid de kom till jäsa;
 f. Lagring: Öl bräukt sumt ha för vana
 att de skudd ligg till nest gang di
 skall bryggä, da tetar u sprundar di
 till de, u lätar de ligg in mörkar, kallorä:
 där lag bad öl, u väin tunnar:

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR

Fröjl. M 87

42.

Drickessprund, sprund till drickåra;
 en träkloss, för de måst runtar, iblant
 fjärkant, som var uppa kåra, till
 tynn^t dricku neriginnu, någ som häitar ^{4) hålla}
 bryggtratt, som di tynnar dricku äi
 kåra, u så jär de a lät hul, lät
 bit fran sprundä, svikkhulä, när
 kåra jär tet, luftset, de jär a lät
 sunt jinnä som sitas i svikkhulä,
 svikkåv, när int dricku vill rinnä
 när n bräidar pa kranu, allar tappän
 da taru bär u lassar pa svikken, u
 da rinnar de, de jär alltut måst
 kinkut när kåra jär fullt, u
 fören de har vort tappri någ av de:
 dricketratt, drickelår, hanikke me tapp,
 bryggkränken a ställning för drickåra till ligg äi:

ULMA 11331. L. Rosenqvist. 1938

GOTL. NÄR
Frgl. M 87

43. De var mitz nog me, att drickkärå skudd var
 svikket, för an nos kund de hånd att drikku
 jäst avsi, u blai sammur, så lång som
 de kom luft i kärå så jäsad drickkärå;
 u de mair, u langar, de fikle jäsa, sam-
 mar blai de som var i kärå, atminsta ölä:
 de blai som di kallar skätt, u flatt:

20 De kan vör int minnas, u int har
 vör härt att de har vart någ hop-
 byggd i gravn lagi, anna ann
 när ungdomår i förmå dagar
 bjard ä till bidkallas, da bar di
 malt mäs, någ var a kappa
 malt, u de kan ja kallas byggihop
 mån int hänsald di de har int vart
 bräuklit, jär at o traktar:
 mån di bräukt lan drikkä av varandra
 när di var äuter jälvå

44. Swak län nu när di bryggd staur
 bryggare u hadd ²ellänna de fikke så
 mang som kom mangä:
 de blai int mite me kallas, sen di hadd
 slaut me bryggä, för da viddi pätkor
 i säng, de fyllgad wak u mite arbet
 me, för wa iwin watten tar skudd
 drägäs upp ör brunna, u sumt haddu
 bit till ga u så war de till sät till a
 nat när skudd brygg staur brygg:
 som till jaul u så: män ättar at
 blai de kallas: 21: 22: wai intä:

IV. Beredda drycker ej maldrycker.

Ainbärs drikka: ja har härt män
 mor säga, att plukket ainbär u stättad
 sundar dum u slo watten pa u jäst u någ säras
 u så fodd de jäsä, di sägd att ainbärs drikka war gott:
 Tack mat & insändt d. 26, 1938 L. Rosenqvist mör Gotland